

- 100 jaar priester poppe moerzeke

erfgoedprokkels ●

● 100 jaar priester poppe moerzeke

Moerzeke (deelgemeente van Hamme) is een landelijk dorp gelegen in een bocht van de Schelde. Het grootste deel bestaat uit polders, ontstaan door aanspoelingen van de Schelde, die ingedijkt werden en een zeer vruchtbare bodem leveren voor de landbouw. Het overige deel vertoont een zandachtige samenstelling met daaronder een meer kleiachtige structuur. Van de breder wordende Schelde mocht Edward Poppe op maandag 7 oktober 1918 afen toe een glimp opvangen tijdens zijn 4-uur durende rit met de molenaarskar van de Gentse St.-Coletaparochie naar Moerzeke waar de zusters hun nieuwe directeur welkom heetten. Niets liet toen vermoeden dat in het landelijke dorp voor diezelfde priester een grafkapel gebouwd zou worden waarin hij in 1962 herbegraven werd.

Op 18 december 1890 werd Edward Poppe geboren in Temse. Hij liep er school in het Sint-Willibrordusinstituut van de Broeders van Liefde en volgde daarnaast lessen aan de tekenacademie en vioollessen bij de plaatselijke koster-organist D'Hooge. In het bisschoppelijk college van Sint-Niklaas volgde hij de Latijnse humaniora. Hij bekroonde zijn profane studies met een doctoraat in de Wijsbegeerte aan de Katholieke Universiteit van Leuven. Zijn kerkelijke studies deed hij aan het bisschoppelijk seminarie in Gent. Op 1 mei 1916 werd hij priester gewijd.

Zijn afkomst was eerder bescheiden. Vader Désiré Poppe was bakker en het gezin telde 8 kinderen. Edward groeide op in een zeer divers politiek midden. Onder zijn ooms en tantes bevonden zich zowel sympathisanten en leden van de katholieke partij, de liberalen als de socialisten. Vader Poppe had een uitgesproken bewondering voor de sociaal bewogen priester Adolf Daens. Edward zelf had zich sterk geëngageerd in de Vlaams geïnspireerde studentenbond van Temse. Hij was er hoofdman van 1912 tot 1916 en onderschreef volledig de leuze AVV-VVK (Alles voor Vlaanderen-Vlaanderen voor Kristus).

De armoede en ellende waarin hij terecht kwam na zijn benoeming in de Gentse arbeidersparochie St.-Coleta, inspireerde hem enerzijds tot een uitgesproken persoonlijke armoedebeleving en anderzijds tot een verregaand sociaal engagement. Hij was sterk persoonlijk betrokken, maar de oorzaken van armoede of sociale onrechtvaardigheden kaartte hij nooit aan.

Zijn grootste project realiseerde hij op een totaal ander domein en in de strikt kerkelijke context van die tijd. Het was een alomvattend catechetisch project dat kinderen moest aansporen tot een consequent christelijke levensstijl. Het kreeg de naam 'Eucharistische Kruistocht'. Samen met de abdij van Averbode was hij de drijvende kracht achter de beweging.

Hij zou 113 artikels schrijven voor het tijdschrift *Zonneland*. Ook bij de Waalse tegenhanger *Petits Belges* was hij actief als redacteur. De beweging zou naar het einde van zijn leven 200 000 leden tellen.

Via kardinaal Mercier (1851–1926), aartsbisschop van Mechelen-Brussel, kreeg hij een interdiocesane benoeming die zijn uitstraling alleen maar zou vergroten. Edward Poppe werd 'geestelijk directeur' van CIBI in Leopoldsborg (Centre d'Instruction des Brancardiens et Infirmiers), een militaire instelling waar religieuzen en seminaristen een brancardiensopleiding kregen tijdens hun dienstplicht. Hij oefende een zeer grote invloed uit op de 400 geestelijken in opleiding. Zij promootten zijn ideeën, zijn inspiratie, zijn geschriften grenzeloos tijdens het Interbellum.

Edward Poppe had geen sterke gezondheid. Tijdens de aftocht van het Belgische Leger uit Namen in augustus 1914 bleef hij uitgeput achter in het Waalse dorp Bourlers. Die crash zou hij nooit meer te boven komen. Al vlug werd hartfalen vastgesteld. De benoeming in Moerzeke kwam er deels vanuit een zoektocht naar rust en gezonde lucht. Zijn zwakke gezondheid zou bijdragen tot zijn vroegtijdige dood op 10 juni 1924. Door de aanhoudende verering van het volk en het bekomen van gunsten op zijn voorspraak werd hij op 2 oktober 1999 zalig verklaard door paus Johannes-Paulus II. Zijn verering gaat tot op de dag van vandaag voort. De grafkapel in Moerzeke, waar zijn stoffelijke resten in 1962 herbegraven werden, is er het centrum van.

Het geboortehuis in Temse

Het eenvoudige huisje van het bakkersgezin Poppe was gelegen in het Visserstraatje. Ondertussen kreeg die straat de naam Priester Poppestraat. Het gebouwtje is opgetrokken in een eenvoudige neoklassieke stijl met een sierlijk spitsboograam op de benedenverdieping. Tijdens de Poppefeesten van 1934, 10 jaar na zijn overlijden, werd een arduinen gedenkplaat aangebracht. Erboven prijkt een Onze-Lieve-Vrouwbeeld van de hand van beeldhouwer Jef Jacobs, onder een rijk gedrapeerd baldakijn.

Het geboortehuis in Temse © Kris Vandevorst, Agentschap Onroerend Erfgoed

Pius X-domein met grafkapel van de zalige priester Poppe

Het parkdomein (1)

De grafkapel van de zalige priester Poppe bevindt zich in het Pius X-domein, een sfeervol stukje groen dat paalt aan het park van het kasteel van Moerzeke, waar het oorspronkelijk deel van uitmaakte. Het kasteeldomein gaat terug tot een site die vermoedelijk al in de 12de eeuw de woonplaats van de lokale heer was, een feodaal hof met walgrachten. Doorheen de eeuwen kende de plek verschillende eigenaars en maakte ze oorlog, verwoesting en heropbouw mee. De structuur van het kasteeldomein, met zijn oprijlaan, walgracht, voorplein en parkbos dateert grotendeels uit de 18de eeuw. Het huidige uitzicht van het neoklassieke kasteel en de bijgebouwen kwam in grote mate tot stand tijdens de 18de en de 19de eeuw, toen de familie de Nieulandt eigenaar was. In 1938 werd het domein verkocht aan de zusters van Sint-Vincentius a Paulo, die er onder impuls van het Priester Poppecomité een retraitshuis inrichtten. Het gebouw werd ingrijpend verbouwd en in 1937 werd een kloosterkapel toegevoegd. Het parkgedeelte met oprijlaan werd in 1954 afgescheiden voor de bouw van het bedevaartsoord. In 2001 kwam het in handen van de Broeders van Liefde, maar sinds kort wacht het kasteel op een nieuwe bestemming.

De groene omgeving nodigt de bezoeker meteen uit tot rust en sereniteit die bijdragen tot het sacrale karakter van het bedevaartsoord. In deze oase van groen ligt achterin de grafkapel en de openluchtgebedsruimte met buitenaltaar.

Luchtfoto van het kasteeldomein van Moerzeke

Luchtfoto van de Pius X-kapel

De Pius X-kapel (2)

Het Priester Poppecomité gaf in 1959 aan de Brugse architect Jozef Lantsoght de opdracht een grafkapel te bouwen voor priester Poppe. Ze werd toegewijd aan de in 1954 heilig verklaarde paus Pius X. Lantsoghts ontwerp staat helemaal in het teken en de geest van het leven van priester Poppe zelf: heel eenvoudig, zuiver van lijn en in een eigentijdse vormtaal. Rechts in de buitengevel bevindt zich de herinneringssteen aan de eerststeenlegging op 23 oktober 1960. Op 10 september 1961 werd de kapel ingezegend en een jaar later, op 9 september 1962, werd het stoffelijk overschot van priester Poppe herbegraven in de nieuwe kapel. Sindsdien is deze plaats uitgegroeid tot het bedevaartsoord voor de Poppevereerder.

De modernistische grafkapel is opgetrokken in beton en witgeschilderde bakstenen. Ze is afgedekt met een lessenaarsdak dat van achter naar voor oploopt. De voorzijde van de kapel doet denken aan de voorsteven van een schip. Boven het koor loopt het hoogoplopende dak uit op een slank open klokkentorentje. De gevelhoge ramen en het gebogen dak zorgen voor elegantie en dynamiek. Twee gelijke, kleine en lagere, symmetrische bijgebouwen flankeren de kapel. Dit evenwichtig gecomponeerd geheel straalt monumentaliteit en artistieke expressiviteit uit.

Jozef Lantsoght (1912–1988)

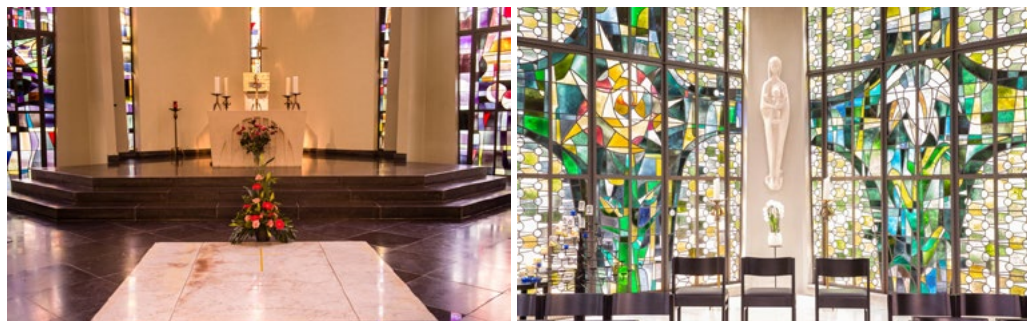
De Brugse architect Jozef Lantsoght kreeg zijn opleiding in de katholieke traditie van de Gentse Sint-Lucasschool, waar hij later ook als lesgever stedenbouw actief bleef. Lantsoght wordt aanzien als een van de meest representatieve Sint-Lucasarchitecten van na WOII, die de moderne kerkenbouw in Vlaanderen sterk bepaalde. Hij was voorzitter van het in 1948 opgerichte 'Cenakel', een centrum dat de kerkelijke kunst wilde vernieuwen. Daarbij stond het sacrale, en soms zelfs monumentale, karakter van het kerkgebouw centraal. Samen met de Pius X-kapel zijn de Sint-Jan-Baptistkerk in Menen en de Onze-Lieve-Vrouw ter Duinenkerk in Koksijde zijn belangrijkste religieuze werken en monumenten van de naoorlogse religieuze architectuur. Typerend voor de architect is het gebruik van een betonstructuur gecombineerd met baksteen en de expressieve, dynamische planopbouw. Daarin werd hij ongetwijfeld beïnvloed door Le Corbusiers kapel in Ronchamps (FR). Kunstintegratie was essentieel bij Lantsoghts kerken en daarvoor werkte hij vaak samen met glazenier Nevens en beeldhouwer Witdouck, beide lid van het Cenakel.

Ontwerpmaquette voor de Onze-Lieve-Vrouw ter Duinenkerk in Koksijde © Stadsarchief Kortrijk

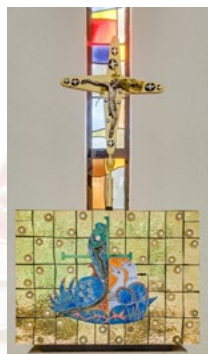
De grote vierkante bidruimte van de grafkapel en het koor vormen ruimtelijk één geheel. In het koor bevindt zich het tabernakel en het altaar met daarvoor het graf van priester Poppe, afgedekt met een grijs geaderde witte marmeren grafsteen: "A + M / Edward J.M.Poppe / Priester / 1890–1924" Onderaan de grafsteen lees je het motto van priester Poppe: "Ik sterf liever dan God maar half te dienen".

Het monoliet stenen hoofdaltaar, net zoals het Mariabeeld dat achteraan in de kapel hangt, is van beeldhouwer Maurice Witdouck uit Lovendegem. Het koperen tabernakel is kleurrijk versierd met kunstig keramiek van een gekend eucharistisch symbool: de pelikaan die zijn jongen met zijn eigen bloed voedt. Deze symboliek sluit sterk aan bij de boodschap van priester Poppe als drijvende kracht van de 'Eucharistische Kruistocht', waarbij jongeren gestimuleerd werden minstens eenmaal per week ter communie te gaan.

Het grafmonument voor het hoofdaltaar

Interieur van de Pius X-kapel, met Mariabeeld en glasramen © kerkfotografie.be

Het tabernakel
© kerkfotografie.be

De grote kleurige glas-in-loodramen van kunstglazenier Maurits Nevens zorgen voor een bijzondere lichtinval en voor een sfeervolle uitstraling van het interieur. Links van het altaar worden eucharistische motieven voorgesteld (vis, broodkorf, korenaren en broden in de vorm van hosties). Aan de rechterzijde vind je verlossingsmotieven terug (Lam Gods op het levensboek met zeven zegels, kruis en de H. Geest als duif voorgesteld). In de glasramen die het Mariabeeld achteraan flankeren, voert de groenblauwe kleur de hoofdtoon en vind je uiteraard vooral Mariale symbolen zoals de lelie, de roos en de rozenkrans terug.

De smalle vensters in de linker aanbouw zijn ook van gekleurde glas-in-loodramen voorzien. Het paarse traanmotief verwijst naar een sfeer van berouw die past in de biechtkapel. Sinds 2006 sieren de bronzen staties van *De kruisweg van de eenzaamheid* van beeldhouwer Roger Van Kerschaver uit Hamme de kapel.

In de linker aanbouw vind je de devotieruimte en de biechtkapel. In de devotieruimte kan je kaarsen branden voor de zalige priester Poppe en vind je ook een muur met ex-voto's. Deze keramische tegeltjes drukken dankbaarheid uit voor een bekomen gunst.

Reliekhouder met een relik van paus Pius X. De symboliek verwijst naar de Eucharistische Kruistocht (EK)

H. Van de Perre, mozaïek met paus Pius X

● 100 jaar priester poppe moerzeke

Tegenover het portaal vind je aan de wand een driedelig mozaïektafereel met een voorstelling van de H. Paus Pius X vervaardigd door kunstenaar H. Van de Perre. Het was deze paus die tijdens het leven van Poppe de vroegtijdige communie bij kinderen bevorderde, waar deze laatste met zijn Eucharistische Kruistocht zou bij aansluiten.

Maurits Nevens (1929–2017)

Kunstenaar Maurits Nevens was in zijn professionele loopbaan leerkracht in het secundair onderwijs. Daarnaast legde hij zich vooral toe op de monumentale kunsten, zoals mozaïeken en wandschilderingen. Hij kreeg zijn opleiding aan het Gentse Hoger Instituut voor Sierkunsten Sint-Lucas. Zijn werk is dan ook sterk verankerd in de katholieke traditie. Het glazeniersambacht leerde hij aan de Kunstgewerbeschule van Krefeld (D). Als kunstglazenier kreeg hij een eerste erkenning met een glasraam bestemd voor de Brusselse Wereldtentoonstelling van 1958, met de glasramen in Moerzeke kreeg hij nationale en internationale bekendheid. Hij realiseerde glasramen voor verschillende kerken, scholen en openbare gebouwen in binnen- en buitenland, zoals het Gregoriuscollege in Ledeberg of de kapel van Pater Damiaan in Leuven. Zijn ontwerpen, vaak voor glas-in-betonramen, zijn deels figuratief, deels abstract, waarbij kleur en lichtinval een belangrijke rol spelen voor de beleving van de architecturale ruimte.

© Letterenhuis Antwerpen

Een zalig leven in Moerzeke

In Moerzeke zijn een aantal plekken waar de herinnering aan priester Poppe levend aanwezig is. Ontdek ze hierna.

Belevingshuis zalige priester Poppe (3)

Naar aanleiding van de 100ste verjaardag van het overlijden van priester Poppe werd aan het rectorshuis een eigentijds 'Belevingshuis' aangebouwd, dat op 10 juni 2024 feestelijk werd geopend. Hier kunnen bezoekers, bedevaarders en in het bijzonder ook jonge mensen op een eigentijdse en interactieve manier kennis maken met het leven en werk van de zalige priester Poppe. Het is ook de zetel van het Priester Poppecomité. Je kan er terecht voor alle info over het heiligdom en voor publicaties van en over priester Poppe, waaronder het tijdschrift *De stem uit Moerzeke*.

Sint-Martinuskerk (4)

De kerk bevindt zich aan het dorpsplein, met rondom het kerkhof. Achter het koor vind je het eerste graf van Edward Poppe.

In 1125 werd voor het eerst melding gemaakt van een kerkgebouw, in een document waarin het patronaatsrecht werd geschonken aan de Gentse Sint-Baafsabdij. Bij opgravingen in 1967 vond men resten van een 10de of 11de-eeuws kerkje. Omstreeks 1200 werd het kerkje vergroot tot een eenbeukige kruiskerk in Doornikse steen.

Tussen 1480 en 1490 werd de toren voorzien van een gotische spits, die in 1740 werd vervangen door een achthoekig exemplaar met een hoge spits.

Omwille van de bouwvallige toestand, werd in 1767 begonnen met de bouw van een nieuwe kerk in classicistische stijl naar ontwerp van de Gentse architect Jan-Baptist Simoens (1715–1779). De toren van 1740 bleef hierbij bewaard, maar het gebouw werd een kwartslag gedraaid, zodat de monumentale voorgevel aan het dorpsplein kwam.

Impressie van het belevingshuis © Wondering

De Sint-Martinuskerk

● 100 jaar priester poppe moerzeke

Die is opgetrokken in Franse kalksteen en bevat de wapenschilden van de toenmalige heer en vrouw van Moerzeke, jonkheer Emmanuel Augustijn Joseph Van den Meersche en zijn echtgenote Madeleine Charlotte d'Olmen, die een groot deel van de bouw financierden. In 1771 was de nieuwe kerk vermoedelijk gereed, maar nog niet ingewijd toen ze met de Franse Revolutie werd gesloten. Nadien werd de kerk hersteld en in 1806 ingewijd.

Graf van priester Poppe (5)

Op 10 juni 1924 sterft priester Poppe op 33-jarige leeftijd in het klooster van Moerzeke. Onder massale belangstelling wordt hij op 16 juni 1924 begraven op het kerkhof achter het koor van de kerk, onder een eenvoudig houten kruis. Op 9 september 1962 werd zijn stoffelijk overschot herbegraven in de nieuwe grafkapel. Op 27 december 2013 werd het graf van de zalige priester Poppe geopend om te kunnen voldoen aan de wereldwijde vraag naar relieken. De bronzen poort van de begraafplaats, een werk van kunstenaar Maurits De Clercq, werd geplaatst in 2007 en is het sluitstuk van de priester Poppeomgeving, een hedendaags kunstproject met vijf beelden rondom de kerk.

Herbegraving van priester Poppe in de grafkapel in 1962

Het oorspronkelijke graf van priester Poppe bij de begrafenis in 1924 © Balat-KIKIRPA

Colofon

Uitgegeven door de deputatie van de Provincie Oost-Vlaanderen

Beleidsverantwoordelijke: An Vervliet gedeputeerde
Directie Erfgoed & Erfgoedsites · dienst Erfgoed
Anneke Lippens directeur
Jo Rombouts diensthoofd
Serge Migom, redactie en coördinatie

Auteurs: Edward Janssens, Gracy Peelman, Dirk Smet,
Tom Uytterhaegen
Fotografie: eigen collectie vzw Priester Edward Poppecomité,
tenzij anders vermeld.
Grafische vormgeving: Ann Huyghe, directie Erfgoed &
Erfgoedsites
Druk: De Riemaecker Printing, Nukerke

D/2024/1933/6

Deze uitgave kwam tot stand in samenwerking met de
vzw Priester Edward Poppecomité.

Praktisch

Kasteellaan 1a · 9220 Moerzeke

Openingsuren kapel:

Van 1 april tot 31 oktober: 8–19 uur.

Van 1 november tot 31 maart: 8–17 uur.

Zon- en feestdagen vanaf 9 uur.

Belevingshuis:

Een bezoek aan het belevingshuis kan aangevraagd worden via
het secretariaat.

Openingsuren secretariaat Poppecomité:

Elke werkdag van 8.30 tot 12 uur, op donderdag tot 11 uur.

tel. 052 47 81 95

priester.poppe@edpnet.be · www.edwardpoppe.be

www.hamme.be/toerisme

↖ 7

Om megangstraat

Kastelstraat

Molanstraat

Kastelstraat

Kastel Kruisstraat

Kastelweg

Kastel Kruisstraat

5

1

3

Erfgoedspokkels: Oost-Vlaams erfgoed in de kijker
www.oost-vlaanderen.be/erfgoedspokkels